

Vi sætter livet på spil...



**Introduktion til
professionel scenekunst
for børn og unge**

Teatercentrum

**Udgiver:
Teatercentrum 2011**

**Forsideillustration:
Teatret Fair Play:
Henrik Steen Larsen i "Det fortryllede armbånd"
Foto: David Trood**



**Farvergade 10, 4. sal
1463 København K
Tlf.: 35 30 44 00
Fax: 35 30 44 01
info@teatercentrum.dk
www.teatercentrum.dk**

Teatercentrum er en selvejende institution under Kulturministeriet og et kompetencecenter for udbredelse og formidling af scenekunst for børn og unge.

Velkommen til en succeshistorie

At stå i en kold gymnastiksal en tidlig morgen inden skolens personale og børn er mødt, at slæbe tunge kulisser rundt om hjørner og op ad trapper, at skifte til kostume og sminke sig i et redskabsdepot er ikke noget, man normalt vil betragte som en positiv oplevelse. Det er ikke desto mindre, hvad en meget stor del af Danmarks omkring 130 professionelle børneteatre gør. De står der, og de gør det med glæde.

For har man bare én gang oplevet at se ind i øjnene på et barn, der netop har været i teatret - måske for første gang - så ved man, at det lys, der er tændt derinde, varmer nok til at gøre det igen.

Netop det at spille teater dér, hvor børnene lever deres liv, har gjort dansk børne- og ungdomsteater til den succes, som det må siges at være med et publikumstal på over 500.000 om året, forestillinger overalt i landet, og teater målrettet aldersgrupper lige fra 0 til 16 år.

Børneteatrene høster desuden stor international opmærksomhed, og der spilles i gennemsnit en dansk produceret børneteaterforestilling hver dag året rundt et eller andet sted i verden uden for Danmark.

Samtidig giver denne succes alle børn i Danmark, uanset social, økonomisk og etnisk status mulighed for at komme i teatret, ikke mindst takket være et stort netværk af ildsjæle, skolelærere, pædagoger, bibliotekarer - alle dem, vi kalder formidlere, som sikrer at forestillingerne kommer ud dér, hvor børnene er.

I fællesskab har vi et mål, formidlerne, teatrene og alle os andre indenfor området: At give børn og unge en kunstnerisk oplevelse – og vi er stolte af vores arbejde.

Vi håber derfor også, at denne folder kan være med til at give et lille indblik i denne verden, dens historie, dens brogede udtryk, dens vilkår og dens potentiale. God fornøjelse!



Henrik Køhler
Leder
Teatercentrum

Mangfoldighed

Dansk børne- og ungdomsteater opererer i alle genrer, former og udtryk og er storleverandør af ny dansk dramatik. Og ingen emner er tabu. Fra mobning, pædofili, død og undergang til hverdagseksistentialisme, rørende venskabsdramaer, absurditeter og det rene ballade. Det er stor og vedkommende kunst for små mennesker, som kan være fra 3 måneder og op efter. Teatrene spiller nemlig for blebørn, børnehavebørn, skolebørn og teenagere - og generelt for et begrænset antal tilskuere - sjældent over 150.

Der er faste og strenge regler for aldersgrupper og -grænser, hvorunder den enkelte forestilling må opleves. Det sker for at bevare den nærhed og intimitet, der er et særkende for den internationalt berømmede danske scenekunst for børn og unge.

Dansk scenekunst for børn og unge har det hele: Dukkespil og store episke dramaer, kammeropera og rockmusicals, moderne dans og fysisk teater. Der er ensemblespil og enmandsforestillinger, der er sagaer med mammut-scenografier og fortælleteater uden brug af andet end stemmen.

Og det hele begyndte for mere end 40 år siden. Før da havde man Dansk Skolescene, oprettet i 1924 som et velmenende initiativ til dannelsens fremme. Man spillede primært klassikere på store scener, som børnene blev fragtet til under nidkært opsyn. Da Skolescenen brat måtte lukke i 1968, opstod alle de små, nye børneteatre, der lod sig inspirere af ungdomsoprøret og gruppeteaterbevægelsen med det erklærede formål at bringe kunsten ud, hvor børnene havde deres dagligdag, ud til skoler, biblioteker og institutioner.

For de fleste børne- og ungdomsteatre har strukturerne ændret sig fra kollektiv til kunstnerisk ledelse, fast bestyrelse og løse spillerhold, og selvom de omkring 130 børne- og ungdomsteatre har forskellige kunstneriske udtryk og forskellige økonomiske vilkår, holder dansk børne- og ungdomsteater stædigt fast i visionerne om at lave kunst på børnenes og de unges egne præmisser. Teatrene inspirerer hinanden gensidigt med deres forskellighed, og de vækker opsigt internationalt.



Lys, lyd, dukker og performance: Katrine Karlsen
fra Teatret Graense-loes sætter tingene sammen på sin helt
egen måde. Her i 'Fucking Alene'.
Foto: Søren K. Kløft

'Festival – teater for børn og unge'

De danske børne- og ungdomsteatre turnerer landet rundt i relativ usynlighed, men kan også opleves på de små teatres faste scener - og ikke mindst på børneteaterfestivalerne.

Verdens absolut største af slagsen afholdes hvert år i april et nyt sted i landet. Festivalen arrangeres af Teatercentrum i et tæt samarbejde med værtskommunen, som får refunderet 50 procent af festivaludgifterne af Kulturministeriet.

I festivalens budget indgår omkring 500 opførelser af 100 professionelle børne- og ungdomsteatres 160 forskellige forestillinger. Dette kan primært lade sig gøre, fordi teatrene spiller alle forestillinger gratis og alene modtager opholdstilskud.

Festivalen fylder godt op, når de mange teaterbiler indtager området. Og festivalen er også økonomisk set en rigtig god forretning for værtskommunen, når 500 teaterfolk og mange tusinde festivalgæster skal transporteres, indkvarteres og bespises i en uge.



For de lokale børn og deres voksne er festivalen et overflødhedshorn, for de tilrejsende teaterarrangører fra skoler, biblioteker, institutioner og teaterforeninger og for de mange udenlandske gæster giver festivalen en enestående mulighed for at orientere sig i det store udbud, få inspiration, indgå i diskussioner og udveksling samt ikke mindst indgå samarbejdsaftaler på tværs af kommune- og landegrænser. For teatrene selv er festivalen et livsvigtigt udstillingsvindue med henblik på salg af deres turnéforestillinger.

Festivalen har været afviklet hvert eneste år siden 1971. Fra begyndelsen var målet med de store årlige festivaler et kulturelt fremstød i de mest teaterfattige områder, hvor det nu er blevet til en storlået kunstnerisk mangfoldighedsfest for børne- og ungdomsteatret.

Teatrenes vilkår

Af de omkring 130 professionelle børne- og ungdomsteatre i Danmark er ca. halvdelen fuldtidsprofessionelle teatre. En del af disse teatre er egnsteatre eller små storbyteatre og støttes som sådan økonomisk af deres bopælskommuner i samarbejde med staten, som refunderer en del af deres udgifter. Andre får midler via Statens Kunstråds Scenekunstudvalg som drifts- eller projektstøttede, men en hel del er ikke offentligt støttede teatre, der alene må leve af deres forestillingssalg. Disse sikres via refusionsordningen, ifølge hvilken staten refunderer halvdelen af forestillingsprisen til kommunen.

Egnsteatre er professionelt producerende teatre uden for Københavns, Frederiksberg, Odense, Århus og Aalborg kommuner. Det er Statens Kunstråds Scenekunstudvalg og Scenekunstcentret i Kunststyrelsen, der godkender egnsteateraftaler og udbetaler refusion til den kommune, teatret ligger i. Kunststyrelsens egnsteaterkonsulenter bidrager til kvalitetsudvikling på teatrene og råder over en pulje til kvalitetsudvikling.

Små storbyteatre er professionelle teatre i København, Frederiksberg, Odense, Århus og Aalborg. Teatrenes drift er helt eller delvist finansieret af den kommune de ligger i. Staten refunderer op til 50% af kommunens udgift. Kunststyrelsens Scenekunstcenter administrerer disse tilskud til kommunerne.

Andre former for støtte udgøres af driftsstøtte og projektstøtte. *Driftsstøtte* kan gives til teatre, som ikke er egnsteatre eller små storbyteatre. Støtten bevilliges af Statens Kunstråds Scenekunstudvalg og sikrer teatret en kontinuerlig drift. *Projektstøtte* uddeles en gang årligt af Statens Kunstråds Scenekunstudvalg til enkeltstående projekter.

<http://www.kunst.dk/scenekunst/teatreoginstitutioner/>

Det koster halvt så meget, som du tror

En teaterforestilling koster oftest kun køberen det halve af den pris, teatret forlanger.

Refusion

Staten refunderer under refusionsordningen 50% af kommuners udgifter ved køb af refusionsgodkendte forestillinger for børn og unge.

Teatret skal være professionelt og være modtager af offentlig støtte, eller forestillingen skal være godkendt af Refusionsudvalget.

Refusionsudvalget, der består af teaterfaglige personer, er nedsat af Kulturministeriet med det formål at forestå den faglige vurdering af forestillingerne.

Hvem kan få refusion?

Alle kommunale institutioner kan benytte refusionsordningen. Først og fremmest skoler og daginstitutioner, men også biblioteker og andre institutioner, som er kommunalt finansierede.

Hvem kan ikke få refusion?

Privatpersoner, privatskoler/friskoler, efterskoler som ikke er kommunalt finansierede, Gymnasier og ungdomsuddannelser (efterskoler og gymnasier/ungdomsuddannelser er som regel selvejende statsinstitutioner), teaterforeninger og andre ikke kommunale arrangører. Tal evt. med kommunen om samarbejdsmuligheder.

Hvilke forestillinger er refusionsgodkendte?

Forestillinger, der er producerede med støtte via teaterloven, er automatisk refusionsgodkendte. Det vil sige forestillinger fra Det Kongelige Teater, landsdelsscenerne i Ålborg, Århus og Odense, Københavns teater, egnsteatrene, de små storbyteatre, samt forestillinger, der har fået støtte fra Kunstrådets scenekunstvalg. Alle andre forestillinger skal være godkendt af Refusionsudvalget.

Du kan finde en liste over alle refusionsgodkendte forestillinger på:
www.kunst.dk/scenekunst/refusionsordningen/godkendteforestillinger

Hvert år udgiver Teatercentrum desuden Den Røde Brochure, hvor du finder aktuelle/kommende forestillinger, der alle er refusionsgodkendte.

Vil du vide mere om refusionsordningen?

Du kan finde flere oplysninger om refusionsordningen på www.kunst.dk/scenekunst/refusionsordningen/

Søger du, som teater, refusionsgodkendelse af egne forestillinger kan du finde mere information her:

<http://www.kunst.dk/alletilskud/tilskud/godkendelse-til-refusion/>

Du er også velkommen til at kontakte Teatercentrum, hvis du har spørgsmål.



Teater Hund: Anne Dalsgaard og Henrik Ipsen i forestillingen "Æblet og ormen".

En fabel, der underholdende berører temaerne: drømmen om berømmelse, ydre contra indre værdier, det at turde sige fra og være anderledes, venskab og nye muligheder. Foto: Bix

Medspillerne

Følgende organisationer arbejder alle med at fremme forholdene for de danske professionelle børne- og ungdomsteatre. Teatercentrums nærmeste samarbejds-partnere er Assitej Danmark og BørneTeaterSammenslutningen, som Teatercentrum også deler adresse med. Derudover samarbejder Teatercentrum blandt andre med Foreningen af Små Teatre (FAST), Danmarks Teater-foreninger (DT), Scenekunstens Udviklingscenter (SUC), Børnekulturens Netværk (BKN) og UNion Internationale de la MArionnette (UNIMA).

ASSITEJ Danmark fungerer som en slags »udenrigsministerium« for danske børne- og ungdomsteatre og står for formidling og koordinering af internationalt samarbejde. ASSITEJ Danmark er en national afdeling af ASSITEJ International (Association Internationale du Théâtre pour l'Enfance et la Jeunesse), der arbejder med formidling og organisering af børneteater og har nationale centre i mere end 80 lande.

www.assitej.dk

BørneTeaterSammenslutningen (BTS) er en organisation for professionelle børne- og ungdomsteatre. BTS er både en arbejdsgiverorganisation og en kulturpolitisk interesseorganisation, der kæmper for, at børneteaterområdet får anerkendelse og bliver prioriteret højere i kulturpolitikken. BTS har planer om en fusionering med Foreningen af små teatre (FAST) i løbet af 2011.

www.btsam.dk

Foreningen af Små Teatre (FAST) er en organisation for danske stationære, opsøgende og egnsteatre med ungdoms- og voksenteatervirksomhed. FAST varetager disse faglige, økonomiske og kulturpolitiske interesser.

FAST har planer om en fusionering med BørneTeaterSammenslutningen (BTS) i løbet af 2011.

www.fast.dk

Danmarks Teaterforeninger (DT) er en sammenslutning af frivillige teaterforeninger, hvis formål det er at arrangere professionelt teater for alle aldersgrupper uden for de store byer. DT varetager teaterforeningernes fælles interesser.
www.dk-teaterforeninger.dk

Scenekunstens Udviklingscenter (SUC) – tidligere kendt som Odsherred Teaterskole - er en selvejende institution under Kulturministeriet. Centret har til opgave at sikre efteruddannelse til alle professionelle faggrupper indenfor scenekunsten med særlig fokus på det professionelle scenekunstmråde for børn og unge.
www.otskole.dk

Børnekulturens Netværk (BKN) er Kulturministeriets rådgivende organ for børnekultur. BKN har til hovedopgave at skabe større sammenhæng i de statslige bevillinger til børnekultur og mere helhed i arbejdet med børnekulturens mange facetter. Netværket består af repræsentanter fra Kulturministeriets fire styrelser: Det Danske Filminstitut, Kulturarvsstyrelsen, Kunststyrelsen og Styrelsen for Bibliotek og Medier samt fra Undervisningsministeriet og Socialministeriet.
www.boernekultur.dk

UNion Internationale de la MArionnette (UNIMA) er en non-governmental organisation, tilknyttet UNESCO, som medvirker til udviklingen af teater med dukker som kunstart.
www.unima.dk

Ovenstående organisationer beskæftiger sig alle med professionel scenekunst for børn og unge. Derudover findes organisationer, som beskæftiger sig med kunst og kultur med og af børn. DATS – Landsforeningen for Dramatisk Virksomhed er den største aktør på området.

DATS – Landsforeningen for Dramatisk Virksomhed er landsforeningen for alle, der beskæftiger sig med teater på amatørbasis.
www.dats.dk

De officielle myndigheder, der beskæftiger sig med scenekunst for børn og unge udgøres af Kulturministeriet, Statens Kunstråd og Kunststyrelsen.

Kulturministeriet med kulturministeren i spidsen er det øverste organ, som udvikler, formulerer og udfører den til enhver tid siddende regerings kulturpolitiske linie.
www.kum.dk

Statens Kunstråd har til opgave at fremme udviklingen af kunsten i Danmark og dansk kunst i udlandet. Rådet består af en rådsformand og 9 medlemmer, der er udpeget af kulturministeren og et repræsentantskab valgt af organisationer og institutioner indenfor dansk kunst og kultur. Statens Kunstråd er inddelt i fire kunstfaglige udvalg: Billedkunst, litteratur, musik og scenekunst. Scenekunstudvalget (SKU) har fem medlemmer, der udpeges for en periode på fire år.
www.kunst.dk/statenskunstraad

Kunststyrelsen er en styrelse under Kulturministeriet. Kunststyrelsen omfatter Billedkunstcentret, Litteraturcentret, Musikcentret og Scenekunstcentret. Kunststyrelsen er sekretariat for Statens Kunstfond og Statens Kunstråd og administrerer desuden en række kunsttilskud for kulturministeriet.
www.kunst.dk/kunststyrelsen



Pinkie vil gøre en forskel i et af verdens brændpunkter! Fra et lillebitte land i tryghed – til et kæmpestort land i frygt og elendighed. Hvordan gør man det, når døden ånder på én? Skal man så redde verden – eller bare sig selv?
Limfjordsteatret: "Pinkie". Foto: Lars Horn

Øvrige samarbejdspartnere

Teatercentrum har desuden et tæt samarbejde med en række organisationer, der arbejder for udbredelse af kunst til børn og unge. Teatercentrum indgår bl.a. i et samarbejde med Levende Musik i Skolen (LMS) og Dansens Hus om de såkaldte 'kulturpakker'. De kommuner, der deltager i ordningen tilbyder hvert år en kulturpakke bestående af tre kunstoplevelser til alle skolebørn i kommunen: koncerter, danse- og teaterforestillinger. Du kan læse mere om kulturpakker på vores hjemmeside, www.teatercentrum.dk.

LMS – Levende musik i Skolen er Danmarks kompetencecenter for børns møde med professionel, levende musik. LMS arrangerer koncerter, laver undervisningsmaterialer og afholder workshops med støtte fra Statens Kunstråd.
www.lms.dk

Dansens Hus er et center for moderne dans, der bl.a. henvender sig til børn. Dansens Hus er en selvejende institution under Kulturministeriet. Husets fokus er at støtte og hjælpe professionelle dansere og koreografer samt udbrede viden om den moderne dans.
www.dansenshus.dk

Copenhagen Kids er et netværk, der arbejder for at skabe koordinering, synlighed, samarbejde og inspiration på det børne- og ungdomskulturelle felt, mellem de forskellige aktører, institutioner/foreninger, producenter, formidlere og brugere inden for kunst, kultur, børn og unge i København med Copenhagen Kids som centrum, tovholder og drivkraft.
www.copenhagenkids.dk

Formidling af den professionelle scenekunst

En væsentlig forudsætning for at få den professionelle scenekunst ud til børn og unge er, at teatrene har mulighed for at præsentere deres forestillinger for potentielle købere – de såkaldte formidlere. Den mulighed gives bl.a. med den årlige 'Festival – teater for børn og unge' og med Teatercentrums udgivelse af Den Røde Brochure og Børneteateravisen.dk.



Teatret Meridiano: "Genesis". Forestillingen tager publikum med på en tredimensionel rejse i universet - ind i en hemmelighedsfuld fortælling om livets mysterium og om det største i det mindste. Foto: Thomas Petri

Teaterformidlere

Formidlere er den samlede betegnelse for skolelærere, pædagoger, bibliotekarer, teaterforeningsfolk og børnekulturkonsulenter, som indkøber og arrangerer scenekunst for børn og unge.

Teatercentrum har en række tilbud til disse formidlere, som dels består af at hjælpe til med lokalt at få scenekunst for børn og unge på den kulturpolitiske dagsorden, dels konkret at hjælpe til med at

kvalificere formidlerne i forhold til indkøb af teater samt hjælpe med vejledning om de praktiske forhold omkring det, at få et teater på besøg.

Desuden tilbyder Teatercentrum på den årlige festival mulighed for, at formidlerne kan indgå i netværk med ligesindede.

Herudover er der kommet flere tiltag til, som bl.a. inkluderer 'Elever som arrangører' og 'Teateroplevelser', som er initiativer, der har til formål at inddrage børn og unge aktivt i formidlingen af scenekunst samt give lærere og pædagoger redskaber til at skabe dialoger med afsæt i børnenes og de unges teateroplevelser.

www.teatercentrum.dk

'Festival – teater for børn og unge'

Den årlige festival i april afholdes med skiftende kommuner som værter. Festivalen fungerer som et tilbud fra værtskommunen til borgerne, der får mere end 20.000 gratis billetter til weekendens forestillinger samtidig med, at alle børn og unge i kommunen ser mindst én forestilling hver i skoler og institutioner i løbet af ugen.

Endvidere får de danske børne- og ungdomsteatre mulighed for at opføre deres forestillinger for de tilrejsende formidlere fra ind- og udland, som indkøber forestillinger til den kommende sæson.

Den Røde Brochure

Udgives af Teatercentrum hvert år i marts/april. Den Røde Brochure er et stort katalog over sæsonens udbud fra børneteatrene med teatrenes egne oplysninger og salgstekster.

Brochuren er gratis og sendes ud til kommunale institutioner. Den kan desuden rekvireres på vores hjemmeside (teatercentrum.dk), hvor den også findes i en elektronisk udgave.

Børneteateravisen.dk

Børneteateravisen.dk er en dynamisk avisportal, der administreres af Teatercentrum. Den opdateres næsten dagligt med nyhedsartikler, aktuelle reportager og anmeldelser af nye teaterforestillinger. Udover at kunne holde sig orienteret om børne- og ungdomsteaterverdenen generelt er det også muligt hér, at læse om Børneteateravisens historie og gå på jagt i arkivet.

Hvad kan vi?

Teatercentrum arbejder for synliggørelse af professionel scenekunst for børn og unge.

Det sikres bl.a. med:

- Den årlige 'Festival – teater for børn og unge'
- Den Røde Brochure
- Børneteateravisen.dk
- Kulturpakker – i samarbejde med LMS og Dansens Hus

Teatercentrum tilbyder at være sparringspartner, medspiller eller arrangør på børne- og ungdomsteaterområdet i forbindelse med:

- Konferencer og seminarer
- Workshops
- Formidling af kvalificerede nationale og internationale oplægsholdere
- Formidling af kontakt til vores store nationale og internationale netværk
- Sideordnede børneteaterarrangementer i forbindelse med byjubilæer, venskabsbyfestivaler og lignende
- Internationale gæstespil
- Eksisterende festivaler
- Mindre teaterfestivaler
- Internationale festivaler i Danmark

Teatercentrum fungerer som rådgiver for Kulturministeriet, Kunststyrelsen, kommuner, regioner, skoler, institutioner, organisationer og enkeltpersoner i sager, der vedrører professionelt teater for børn og unge.

www.teatercentrum.dk

